

Het blad van Zonhuizen

ZON

NOVEMBER 2008

*60 jaar
sociaalthherapie*

SPECIAL Volwassenenzorg
bij Zonhuizen

Voorwoord

Deze 'special' van ZON is helemaal gewijd aan de volwassenenzorg van Zonnehuizen. Want dit jaar bestaat Bronlaak, en daarmee ook de sociaaltherapie in Nederland, 60 jaar. Dat is waard om gevierd en geëerd te worden met een speciale uitgave. Want de sociaaltherapie heeft bewezen een waardevol en inspirerend antwoord te geven op vragen van mensen met een ontwikkelingsstoornis.

INHOUD

Beeld van buiten

Hoe wordt er aangekeken tegen sociaaltherapie en in het bijzonder tegen Bronlaak? Vijf betrokken buitenstaanders geven hun mening.

Pagina 4

Een plekje onder de zon

Over ouders en medezeggenschap. Pagina 7

Het leven in een dag

Fotoverslag van Robert Brandt, Bronlaker.

Pagina 14

INTERVIEW MET PETER JANSEN	pagina 8
LEKKER OP DE TREKKER	pagina 10
HOEVE CORISBERG	pagina 12
VERHAAL VAN AUTISME	pagina 17
WIJ ZIJN EEN ZON	Pagina 3,19
PRODUCT	Pagina 20

Knuffelkont

Anoushka Boekelman (23) en Lieke van Hest (27), bewoonsters van De Kaan op Bronlaak, leerden elkaar kennen op de weverij en zijn sindsdien onafscheidelijk. Anoushka houdt ervan haar vriendin te verzorgen: 's ochtends geeft ze haar wel eens pap, 's avonds kamt ze haar haren. 'Lieke is een echte knuffelkont. Als ze verdrietig is, zeg

ik: Meissie, wat heb je toch? Dan aai ik over haar benen. Ik krijg haar wel rustig.' De meervoudig gehandicapte Lieke heeft op haar beurt ook een goede invloed op Anoushka, vertelt begeleidster Kathrin. 'Zij wordt zelf ook rustig van het zorgen voor haar vriendin. Lieke haalt het mooie in mensen naar boven.' Sinds kort heeft ook zij een taak: ze

mag Anoushka, samen met een begeleider, naar de taxi brengen om naar haar atletiekles te gaan. Lieke kan niet praten, maar kan soms wel eens met haar schoenen tegen de voetsteun bonken. Ook dan weet Anoushka wat te doen: 'Dan zingen Kathrin en ik samen een liedje: 'Lieke, je maakt me gek!'. En dan wordt ze kalm.'

ZONNEHUIZEN VOLWASSENEN

Zonnehuizen Volwassenen kom je op verschillende plekken in het land tegen. We hebben tal van locaties, specialisaties en voorzieningen, onder meer in Eindhoven, Oploo, Sint Anthonis, Kerkrade, Heerlen, Leudal en Waalre. Vanaf 2009 vind je ons ook in Loenen, Olst, Uden en Zutphen.

Informatie
Informatie over de volwassenenzorg van Zonnehuizen? Bel de Consulent Cliëntenservice: (0485) 388 948. Een e-mail sturen kan ook: Clientenservice-volwassenen@zonnehuizen.nl

Redactie
John Benjamin, Jan de Bruin, Yvon ten Brummelhuis, Nick Cramer, Mark Fekkes, Inez Hamelink, Maarten Michiel Mahler, Geneviève Verberk

Concept en realisatie
Mark Fekkes en Peter Huijs, BTH/Marx

Tekst
Mark Fekkes (www.marx-cccp.nl), Bibejan Lansink, Ernest Marx

Ontwerp
Patrick Keeler (www.patk.nl)
Luis Mendo (www.goodinc.nl)
David Portillo (www.mariamweb.com)

Fotografie
Marcel de Buck en Rafaël Philippen (www.vijfpuntzeven.nl)

Projectmanagement
Nick Cramer

Prepress en drukwerk
PrintPort in Mijdrecht

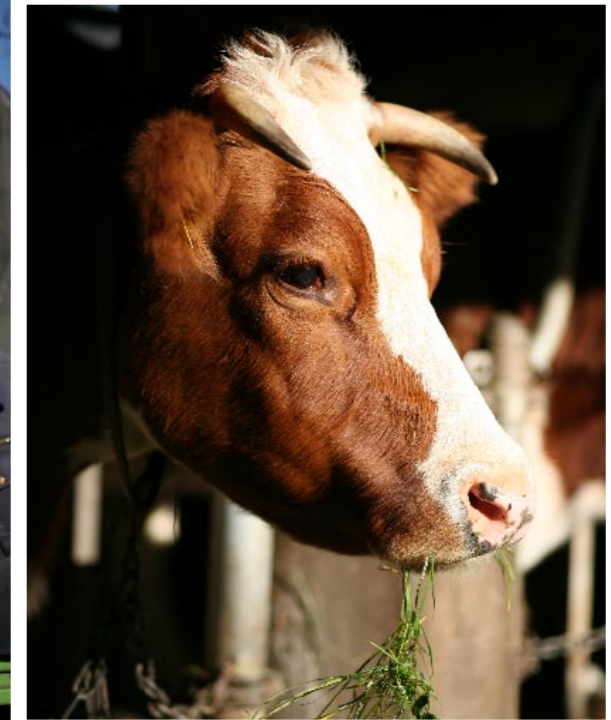
'De signatuur, de identiteit van de organisatie is een toegevoegde waarde.'

Alex Steinschuld

'Zorg gaat hier verder dan alleen professionaliteit.'

Henk Blenkers

'Mij viel direct de aparte, prettige sfeer op, de gemoedelijkheid.'

Huub van Bogget

Vijf gasten over sociaaltherapie

Beeld van buiten

Hoe wordt er aangekeken tegen sociaaltherapie en in het bijzonder tegen Bronlaak? Hieronder geven vijf betrokken buitenstaanders hun mening. Op de foto's vinden we enkelen van hen terug tijdens de feestelijke viering van het 60-jarig bestaan van Bronlaak in oktober 2008.

Gemeenschap

'Steiner schrijft zelf, ergens rond 1920, over de beweging naar het oosten. Dat is de kant van de geest, waarbij twee belangrijke woorden naar voren komen: solidariteit en mensgerichtheid. Die twee cirkelen weer rondom één centraal woord: gemeenschap. Dát is wat je ziet, voelt, meemaakt bij Bronlaak. Het is een sterke gemeenschap, gesloten, een eiland in de samenleving. Bewoners spreken je spontaan aan en willen alles van je weten: waar woon je, heb je een kaartje? Toen ik er voor de tweede keer kwam, een week of drie na de eerste keer, vroeg een bewoner me: 'En heb je nu dan wél je kaartje bij je?' Die intense betrokkenheid zegt iets over de kwaliteit van het contact. Zorg gaat hier veel verder dan alleen professionaliteit. Anders dan bij Zonnehuizen Kind en Jeugd in Zeist,

waar de ontwikkelingsimpuls dominant is, is hier de sociale impuls voelbaar. Een belangrijke meerwaarde voor de kwaliteit van Zonnehuizen.'

Henk Blenkers, consultant/adviseur
Blenkers Consult & Training

Bijzonder

'Leudal is een relatief nieuwe gemeente, opgericht in januari 2007, bestaande uit zestien kernen waarvan Roggel er één is. Een van de gebieden waarop Leudal zich focust, is zorg. Dus alleen al wat dat betreft zijn we natuurlijk blij met Elivagar, de woongemeenschap van Zonnehuizen Volwassenen in Roggel. En het gaat goed. Momenteel zijn wij, samen met de mensen van Elivagar zelf, aan het kijken naar nieuwe locaties waar gewerkt kan worden. Ook wil men het

aantal bewoners uitbreiden en aan begeleid wonen gaan doen. Elivagar is een geaccepteerd, gewaardeerd en niet meer weg te denken onderdeel van de gemeenschap geworden. Zelf ben ik onlangs ook bij hen op het terrein geweest en daar viel me direct de aparte, prettige sfeer op, de gemoedelijkheid, de rust. Ik denk dat we als gemeente trots mogen zijn op zo'n bijzondere instelling in ons midden.'

Huub van Bogget,
wethouder gemeente Leudal

Dagbesteding

'Ik voel me op meerdere manieren verbonden met Bronlaak. Ten eerste kom ik zelf uit de verstandelijk gehandicapten-zorg, en ook ben ik al relatief vroeg in mijn loopbaan, begin jaren 70, met de

‘Een zeer inspirerende omgeving.’

Erik Valstar

antroposofie in aanraking gekomen. Daar komt ook nog eens bij dat ik Yvon ten Brummelhuis, een van de bestuurders van Zonnehuizen, ken uit een vorige werkring. Toen ik Bronlaak dus voor het eerst bezocht, was dat in meerdere opzichten een soort weerzien. Een weerzien overigens in een zeer inspirerende omgeving. We zijn aan het verkennen of eventueel combinaties te maken zijn tussen de antroposofisch geïnspireerde zorg van Zonnehuizen Volwassenen en de psychogeriatrische zorg voor ouderen. Een belangrijk element hierin wordt gevormd door de dagbesteding. Een werkelijk zinvolle dagbesteding, zoals die bij Bronlaak bestaat, kan bijvoorbeeld het proces van dementie vertragen. Hopelijk biedt dat aanknopingspunten voor verdere samenwerking.’

Erik Valstar, directeur Thuiszorg Pantein

Gezonde kern

‘Ik ken Bronlaak al mijn leven lang, omdat ik uit de buurt kom. En sinds een paar jaar kom ik de instelling ook vanuit mijn functie als zorginkoper tegen. Pas toen ben ik er ook echt gaan kijken en ben ik me gaan verdiepen in wat de antroposofie inhoudt. De sfeer viel natuurlijk meteen op. Een echte woon-werkgemeenschap. Ik vond het ook bijzonder dat een echt plaatsnaambord bij de ingang staat. Er is vraag naar het type zorg dat hier wordt geboden, dat blijkt ook uit de wachtlijsten. De antroposofie heeft, denk ik, dan ook een toegevoegde waarde. En je ziet ook dat veel van wat in de antroposofie belangrijk wordt gevonden – uitgaan van de mogelijkheden van het individu, van diens gezonde kern en de nadruk op participatie – ook in steeds meer reguliere instellingen terugkomt.’

Bjorn Ceresa, zorginkoper Zorgkantoor Noord-Oost Brabant

Signatuur

‘De inspectie houdt regulier toezicht op zorginstellingen en ik houd in dat kader contact met Bronlaak en Elivagar. We toetsen de kwaliteit van de zorg op basis van wetgeving en veldnormen, waaronder het Kwaliteitskader Gehandicaptenzorg. Daarbij komen verschillende aspecten aan bod die ons dwingen met verschillende brillen te kijken. Neem bijvoorbeeld de ligging van Bronlaak in de bossen. Daar werd een aantal jaren geleden van gezegd: dat willen we eigenlijk niet meer, cliënten moeten meer deel uitmaken van de maatschappij. En dus kijk je of de organisatie zich van de maatschappij isoleert of niet. Het beeld dat ik van Bronlaak heb, is dat van een betrokken gemeenschap met een uitgesproken en bijzonder karakter. De signatuur, de identiteit van de organisatie is zeker een toegevoegde waarde binnen het zorgaanbod van de gehandicaptenzorg.’

Alex Steinschuld, inspecteur voor de gezondheidszorg

Ouders en medezeggenschap

Een plekje onder de zon

Als een kind specifieke professionele zorg nodig heeft, is het vaak moeilijk die op een voor het kind geschikte plek te vinden. Anja Wensink is de moeder van Mirte. Ze vertelt over de zoektocht naar een plek voor haar dochter.

‘Mijn dochter Mirte is nu 20 jaar en heeft het Prader-Willi syndroom. Dat is een aandoening met als kenmerken onder meer spier-slapte en een vertraagde geestelijke ontwikkeling. Mirte heeft het verstandelijke niveau van een tweejarige. Toen ze als peuter voor het eerst twee ochtenden in de week naar een opvang voor lichamelijk gehandicapte kinderen ging, wist ik nog niet dat er ook geestelijk iets mis was. Ze werd daar getest. Haar niveau bleek veel te laag. Mirte hoorde daar niet thuis. Dat was als een klap in mijn gezicht. Tot haar zevende jaar heeft Mirte bij verschillende dagopvanginstellingen gezeten. Steeds ging het niet goed. Overal moest ze van alles. Mirte gooit dan de kont tegen de krib. Ik bleef zoeken naar een betere plek voor haar. Uiteindelijk vond ik die bij kinderdagcentrum Heimdal in Eindhoven. Er was daar zoveel warmte en alles voelde er heel ontspannen aan. De manier van benaderen was respectvol, liefdevol. Mirte mocht daar zijn wie ze is en er werd niet voordurend aan haar getrokken. Het gaat mij er in eerste instantie om dat Mirte blij door het leven gaat en niet dat ze weet-ik-veel-wat leert. Zij moet gewoon gelukkig zijn.’

Opbloeien

‘Mirte woont nu nog thuis. Toen ze een jaar of 11 was, begon ik op te trekken met een groep ouders van kinderen die ook naar Heimdal gingen. Met het oog op de toekomst hebben wij ons toen al verdiept in de vraag: hoe willen wij dat onze kinderen later gaan wonen? Wij wilden zelf kijken wat de mogelijkheden waren. Maar omdat we de know-how en

de tijd niet hebben, wilden we daarin niet zelf een concreet wooninitiatief nemen. Daarom hebben we als groep aangeklopt bij Bronlaak-Heimdal. Een medewerker is aan ons gekoppeld en heeft ons fantastisch begeleid. Ik vond het vooral geweldig omdat daaruit bleek dat wij als ouders heel serieus werden genomen. Samen kwamen we tot het ideale woonplaatje. We hebben verschillende woongebieden met sociaal-therapeutische voorzieningen bezocht. Uiteindelijk leidde onze zoektocht naar de Genneper Parken, vlakbij Eindhoven. Daar is nu een boerderij waar zorg wordt verleend. Er komen ook woonplekken. Het ligt in een prachtig groen gebied. Ik vind het fantastisch dat wij als groep ouders een vinger in de pap hebben en dat we altijd hebben kunnen aangeven wat wij belangrijk vinden. Het idee is dat mensen wonen in de huizen die daar nu worden ontwikkeld en kunnen werken op de boerderij. Alleen is dat niet voor iedereen geschikt.’

Koude voeten

‘Mirte staat nu op de wachtlijst om te wonen op Genneper Parken. Maar ik heb al aangegeven dat ze in ieder geval op Bronlaak blijft werken. Zoals nu, in de kaarsenmakerij. Mirte bloeit er helemaal op. Er wordt op Bronlaak erg gekeken naar wat mensen kunnen en wat ze eventueel nodig hebben. Ook wat therapieën betreft. Ik krijg nu een Mirte thuis die weer veel alerter is. Het lijkt wel of alles weer stroomt. Mirte had altijd last van koude voeten. Nu niet meer. Ook in haar hoofd: alles komt veel meer binnen. Laatst had ik thuis een muziekje op staan, zat ze gewoon mee te neuriën...’

Sociaaltherapie in Nederland

Volwaardigheid, gemeenschappelijkheid en kwaliteit van leven

Orthopedagoog Peter Jansen werkt al 30 jaar op Bronlaak, de bakermat van de sociaaltherapie in Nederland. Een terug- en vooruitblik in vraag en antwoord.

Peter Jansen werkte als *remedial teacher* op een Vrije School in Nijmegen toen hij in 1978 werd uitgenodigd te solliciteren bij Bronlaak. De woon-werkgemeenschap was toen zo'n 30 jaar oud.

Antroposofisch geïnspireerde zorg voor kinderen bestond al een tijd, maar vergelijkbare opvang voor volwassenen nog nauwelijks. Via bemiddeling van de Antroposofische Vereniging en dankzij een lokale bankiersdochter werden het landgoed De Groote Slink en het landhuis aangeboden. Toen de overheid vlak na de oorlog haar geërfde landgoed dreigde te confisqueren, besloot zij het terrein voor het symbolische bedrag van één gulden aan de initiatiefnemers over te dragen. Zo kon een antwoord worden gegeven op de steeds vaker gehoorde vraag naar antroposofische zorg voor jongeren die het kinderinstituut waren ontgroeid.

'De sociaaltherapie is eigenlijk begonnen in de groentetuin, waarvoor de tennisbaan van de bankiersdochter destijds werd geruimd', zegt Jansen. Overigens stond hij niet meteen te juichen bij het idee van een vaste aanstelling in Oploo. 'Het betekende dat mijn vrouw en ik onze banen moesten opzeggen, maar ook dat wij ergens naar de 'verlatenheid' van de Peel moesten verhuizen. De 'huisouderstructuur' was een belangrijk onderdeel van de sociaaltherapeutische visie.'

Wat hield die 'huisouderstructuur' in?

'De sociaaltherapie wilde een klimaat creëren vanuit volwaardigheid: aanvullend in plaats van gefocust op de eigenaardigheden van een zorgvrager. Die moet een waardevol bestaan krijgen. Daarbij was en is het uitgangspunt het leven van een gemiddeld mens. Die leeft in een gezin. Dat stond model voor de manier van opvang. Begeleiders fungeerden dus ook als huisouder. Ook sociale contacten zijn belangrijk. Net als werk, dat daarmee samenhangt.'

Hoe onderscheidend was die visie in die tijd?

'Zo'n individuele benadering bestond gewoon niet. Kerken deden wel aan werkbesteding voor mensen met een handicap, maar in een veel massalere vorm. Een kloosterzaal is natuurlijk iets anders dan een huiskamer. Alleen al in het woord 'besteding', later vervuild voor 'bezigheidstherapie', schuilt een verschil in benadering. Daarmee impliceer je dat iemand nooit een echt beroep zal leren. De sociaaltherapie zei: dat kan wél, mits in de juiste omstandigheden.'

Wat trof u destijds op Bronlaak aan?

'Concreet: een gemeenschap met 42 zorgvragers. Die helaas een beetje was vastgelopen. Erg naar binnen gericht ook. Er liepen fantastische medewerkers rond. Dat mijn vrouw en ik niet de geplande 7, maar 30 jaar zijn gebleven, zegt genoeg. Maar qua organisatie was

het los zand. Er stond weinig op papier. Aan de andere kant: je kunt nog zoveel visie ontwikkelen, maar wil je goed met elkaar samenleven, dan moet het ook klikken.'

Kunt u een keerpunt aanwijzen?

'De jaren 80 markeerden het einde van de pioniersfase. De aanpak werd professioneler. Ook de overheid verlangde meer verantwoording voor de geboden zorg. Er was een schat aan ervaring opgedaan, maar hoe het precies werkte en waarom het zo werkte, was tot die tijd nog niet vastgelegd. Die lacunes vulden we in. Ook het omschrijven van functies en taakverdelingen bracht rust en duidelijkheid. Met nieuwbouw groeide de gemeenschap bovendien flink tot zo'n 130 bewoners. Ook het culturele en spirituele leven kregen meer ruimte.'

Cultuur en spiritualiteit zijn cruciaal?

'De meeste zorgvragers hebben we 24 uur per dag, 7 dagen in de week en vele jaren lang onder onze hoede. Dan is het absoluut niet voldoende om hun natje en droogje te verzorgen en hun een bezigheid aan te bieden. Wij zien de mens als een biologisch, een psychisch en een sociaal wezen. Maar ook als een spiritueel wezen. Daarom richten we de zorg niet alleen op het lichaam, zijn gedrag en het systeem waarin hij leeft, maar ook op zijn individuele kern. Zo ondersteunen we zijn zoektocht naar de verbinding met zichzelf, om vanuit zijn oorsprong te kunnen leven en de

medemensen te kunnen ontmoeten waarmee hij zich verder kan ontwikkelen. Cultuur en spiritualiteit zijn de middelen om dit te kunnen vormgeven. Dat verlangt van de begeleiders dat ook zij hiermee een verbinding hebben en er zelfs begeleiding in kunnen geven. Het aanbieden van cultuur en spiritualiteit verbetert de lichamelijke gesteldheid, het welbehagen en de vitaliteit. Het brengt innerlijk beleven en gedrag in balans. Het biedt de zorgvrager de mogelijkheid zichzelf beter neer te zetten, optimaal aanwezig te zijn, waardoor hij zich ook beter kan ontwikkelen of inzetten voor anderen. En cultuur en spiritualiteit erkennen de diepste individuele kern en spreken die met respect aan.'

Bewoners gingen in de leer bij boeren. Waren die te vinden?

'Ja hoor. Zeker in de jaren 70 was er veel bevoegdheid, óók onder boeren. Ook

aan idealistische begeleiders was geen gebrek. Maar juist die uitstraling van het vakmanschap van die boeren was van grote waarde. Hoe leer je iemand goed spitten? Oneerbiedig gezegd: een bezigheidstherapeut kan van alles een beetje, terwijl een vakman één ding heel goed kan. Met die kennis én zijn voorbeeld kun je het beste uit een zorgvrager halen.'

Wat is er veranderd?

'Er wordt tegenwoordig veel intensiever samengewerkt met regionale GGZ-instellingen, consultantenteams en psychiaters. Daarnaast heeft de schaalvergroting tot meer hiërarchische verhoudingen geleid. Een frappante ontwikkeling is dat het vanwege de toegenomen kennis over de problematiek van zorgvragers lijkt alsof die problemen groter zijn geworden. Soms is dat trouwens ook zo.'

Kunt u een voorbeeld geven?

'Zorgvragers zijn mondiger geworden, maar hun lage taalbegrip dekt niet die mondigheid. Dat leidt er soms toe dat ze overvraagd worden. Tegelijkertijd zijn zij minder dan hun begeleiders in staat zich aan te passen aan de snelheid van het leven. Dat geeft soms een discrepantie.'

Men keert terug van het ideaal om gehandicapten in gewone wijken te laten wonen. Goede zaak?

'De sociaaltherapie kiest voor omgekeerde integratie. Wij kijken naar wat de zorgvrager aankan. Van daaruit creëren wij een zo ideaal mogelijke omgeving. Met een bepaalde stijl van wonen en werken. Met sociale cohesie, in een bedding van rust. Een plek waar het goed toeven is. Hier op Bronlaak kunnen bewoners gewoon van hun huis naar hun werk lopen, bij de burens koffie gaan drinken of een boodschap in de winkel doen. In een gewone wijk is dat niet voor iedereen mogelijk. Bronlaak heeft recentelijk nog een aantal mensen opgenomen die getraumatiseerd waren als gevolg van zo'n verblijf in een woonwijk. Dat is heel treurig.'

En de bevoegdheid?

'Daarmee alleen kom je er niet meer. De toegenomen professionaliteit vergt een heel andere werkhouding. De werkdruk is toegenomen. Er wordt meer van begeleiders verwacht. Dat gezegd hebbende, ben ik ervan overtuigd dat de sociaaltherapie mensen zal blijven aantrekken die iets bijzonders hebben én zoeken. We gaan momenteel zelfs gebukt onder een wachtlijst.'

Genoeg reden voor trots, dus?

'O, absoluut. Bronlaak heeft zich in al die jaren ontwikkeld tot een instituut voor kwalitatief zeer hoge zorg. Het bewijs daarvoor is de gesteldheid van de bewoners. Dat stemt mij met terugwerkende kracht nog wel eens nederig: vergeleken met nu deden wij maar wat, haha! In alle ernst: zolang wij ons blijven richten op de kwaliteit van leven van de mensen voor wie we zorgen en op een persoonlijke benadering, zie ik de toekomst voor de sociaaltherapie zonnig in.' 🌞

Lekker op de trekker

Omdat iedereen het recht heeft zich volledig te ontwikkelen, biedt het Kaspar Hauser Kursushuis, onderdeel van Zonnehuizen Volwassenen, ook vakcursussen aan. Mét erkend diploma. Zo haalde Ronald Jansen zijn trekkerrijbewijs.

Een zonovergoten herfstdag op locatie Bronlaak, Oploo, vier uur 's middags. Eén voor één schuiven leden van de groep 'Sylvester' aan de lange houten tafel aan voor welverdiende thee en limonade. Hun werk op en rond het terrein zit erop voor vandaag. Ronald Jansen (27) heeft gras gemaaid op een hondentrainingsveld tegenover Bronlaak. Of het nu prachtig weer is zoals vandaag of regent dat het giet: het maakt hem niet uit. 'Ik ga altijd. Maaien. Opladen, afladen. Lekker doorwerken!', zegt hij enthousiast. De natuurcampings in de buurt, domein van Staatsbosbeheer, danken hun bestaan deels aan de ijver van Ronald en zijn collega's, weet zijn begeleider Gert. 'Bezoekers ervan steken vaak hun duim op als hij voorbijkomt op zijn maaier, of bieden hem een kopje koffie aan.' Eerlijk is eerlijk: dat hij maaimachine en tractor uitstekend bestuurt, had Gert niet gedacht toen Ronald tien jaar geleden op Bronlaak kwam. 'Ik dacht dat hij het nooit zou leren. Hij reed veel te hard en slingerde vervaarlijk. Maar ik heb ongelijk gekregen.'

Beschermkokers

Juist omdat Bronlaak-bewoners ook buiten het terrein werkzaam zijn,

bijvoorbeeld in de bosbouw of bij boerenbedrijven, was het belangrijk een vorm van certificering in te stellen voor het gebruik van landbouwwerktuigen, zoals een tractor. Voor de samenstelling van de cursus werd een ROC in de buurt aangezocht. Wanneer een leerling alle onderdelen ervan heeft afgerond, komt een erkend examinerator bij hem een test afnemen, bestaande uit een praktijk- en een theoriegedeelte. Consulente begeleidt werken Piet Driessen had de examinerator van Ronald vooraf niets verteld over zijn verstandelijke beperking. 'Ik wilde niet dat hij hem bevooroordeeld benaderde. Hij moest het examen afnemen zoals hij dat altijd deed.' Die prijzenswaardige opstelling had echter wel tot gevolg dat Ronald zakte voor zijn theorie. Dat examen was namelijk schriftelijk. En Ronald is dyslectisch. Driessen: 'Ronald weet heel goed waarom bijvoorbeeld de aftaktussenas voorzien moet zijn van beschermkokers. Maar als je hem drie mogelijke antwoorden laat zien, lukt het hem niet het goede eruit te pikken.' De werkbegeleider stelde de examinerator daarop voor Ronald eerst het praktijkgedeelte te laten doen. Daarin faalde hij niet. Sterker: de manier waarop Ronald slaloms reed, bochtjes achteruit draaide en hoe de wagen terug in de garage

manoeuvreerde, voortdurend in de spiegels kijkend: in zeventien jaar had de examinerator nog nooit zo'n goed praktijkexamen afgenomen. De theorie kon uiteindelijk mondeling worden gedaan en werd door Ronald moeiteloos gehaald. Driessen: 'Dat had ik natuurlijk meteen kunnen voorstellen, maar ik wilde dat Ronald op een gelijkwaardige manier behandeld zou worden. Dat is gelukt. Mijn overtuiging is dat iedereen alles kan. De één doet er alleen wat langer over dan de ander.'

Wie op Bronlaak zijn trekkerscertificaat heeft behaald, moet zich vervolgens houden aan een protocol. Dat schrijft onder meer voor dat niet met klompen mag worden gereden en dat de trekker niet zonder toestemming van stal mag worden gehaald.

Met de certificering worden echter niet alleen de risico's beperkt, legt coördinator Toon Dankers, verantwoordelijk voor de vakcursussen, uit. Een tractorrijbewijs staat ook voor een vorm van erkenning. 'Het betekent dat je officieel iets kúnt, dat je iets hebt bereikt. En het is natuurlijk gewoon een kick voor die jongens om op zo'n ding te rijden, gezien te worden. 'Dat kan Ronald zelf bevestigen. Op de vraag of hij trots is op zijn trekkerrijbewijs, knikt hij hevig instemmend. 'Prima zo!' 🍀

Hoeve Corisberg

Gemeenschap in de samenleving

Sinds vorig jaar maakt De Corisberg in Heerlen deel uit van Zonnehuizen. Een portret in woord en beeld.

Er hangen geen bordjes met 'stillegebied'. Maar die heeft de bezoeker die voor het eerst de Hoeve Corisberg aandoet als het goed is niet nodig. Het glooiende landschap eromheen, met boomgaarden en weilanden waar geiten, ezels en bruine Glanrunderen grazen, is al adembenemend genoeg. Ook de boerderij zelf mag er zijn. Een imposante toegangspoort leidt naar de carrévormige binnenplaats, waarvan sommige delen nog uit de middeleeuwen dateren. In een hoek zitten twee mensen geconcentreerd gebogen over grote kisten. De een sorteert aardappelen, de ander is uien aan het pellen. Vanuit de boerderij klinkt het geluid van bestek vermengd met opgewekt geroezemoes. Het is lunchtijd. Hoeve Corisberg, even buiten het stadscentrum van het Zuid-Limburgse Heerlen, is een boerderij waar sinds het jaar 2000 een groeiende groep mensen met een verstandelijke beperking werken. Sinds vorig jaar is De Corisberg onderdeel van Zonnehuizen. Het idee voor de werkboerderij komt van een groep ouders die in het reguliere zorgaanbod van de omgeving niet vonden wat zij zochten: een sfeervolle kleinschalige plek waar hun kinderen konden wonen. Ook zochten ze voor hen een werkomgeving waarmee ze een zinvolle en volwaardige plek in de samenleving zouden kunnen verwerven.

De oudergroep had het geluk dat de gemeente Heerlen Hoeve Corisberg en het groene gebied eromheen net had bestempeld als ecologische zone temidden van de oprukkende nieuwbouw. Bovendien moest het terrein een maatschappelijke bestemming krijgen. Naar het idee van de groep, een kleinschalig biologisch-dynamisch boerenbedrijf, had de gemeente dus wel oren.

Serious business

Acht jaar na de oprichting is Hoeve Corisberg uitgegroeid tot een bloeiend boerenbedrijf waar op dit moment 30 mensen met een beperking een zinvolle werkplek vinden. De wens van de initiatiefnemers, namelijk wezenlijk contact van de zorgvragers met de samenleving, is daarmee in vervulling gegaan. Het aanbod van de boerderij voorziet in een toegenomen behoefte aan een eerlijk product. Na het vertrek van de enige biologische supermarkt van Heerlen is De Corisberg een van de weinige plekken in de wijde omgeving waar mensen terecht kunnen voor producten met de felbegeerde Skal-licentie: een

Iedere zorgvrager die voor het eerst komt werken, mag een paar weken 'proeven' aan verschillende werkzaamheden, waarna de best passende taak wordt gekozen.

landelijk geregistreerd keurmerk voor biologische producten. Alles wat hier in een potje of blik de boerderij verlaat, krijgt een officieel Corisberg-logo. De winkel, ook volledig gerund door zorgvragers, staat er vol mee, en heeft daarnaast ook een keur aan regionale biologische producten in de schappen staan. Hier wordt, kortom, geen 'spek en bonen'-bedrijf gerund. Dit is serious business. Iedere zorgvrager die voor het eerst komt werken, mag een paar weken 'proeven' aan verschillende werkzaamheden, waarna de best passende taak wordt gekozen. In iemand die bang is voor dieren schuilt misschien een geboren pizzabakker; een ander past wellicht beter in de tuingroep. Klanten die voor een stuk kaas, een kistje aardappelen of een versgebakken pizza

komen, moeten mogelijk wel wat langer wachten voor ze aan de beurt zijn dan bij Albert Heijn of C1000. Maar wachten is hier een belevenis op zich, weten zij. Kinderen mogen het erf op om de kippen te voeren, of krijgen een bakje mee waarmee ze in de gaard frambozen kunnen plukken. Naast klanten komen ook vaak schoolklassen op bezoek en is er altijd wel een tje bij die zijn eerste aha-erlebnis heeft omtrent melk en koeien. Ook scoutinggroepjes weten de monumentale boerderij te vinden en helpen soms een dag mee op het land.

Pleisterplaats

De enige wens die met oprichting van De Corisberg niet in vervulling ging, was een kleinschalige woonvoorziening. Daarvoor was de boerderij bouwtechnisch niet geschikt. Tot spijt van alle betrokkenen moet iedereen het terrein aan het eind van de dag verlaten. Maar daar komt verandering in. In een van de aangrenzende gebouwtjes ligt een maquette waarop de boerderij in gerestaureerde vorm én de nieuwbouw te zien zijn waarin de zorgvragers straks een onderkomen krijgen.

Op die manier, hopen de betrokkenen, wordt De Corisberg nóg meer een echte, levendige gemeenschap, die volledig aansluit bij de samenleving. En De Corisberg heeft meer plannen. Zo zou ze ook graag een pleisterplaats willen zijn voor de stoet fietsers en wandelaars die op een mooie dag langs de hoeve trekt. Een terrasje waar je kunt neerstrijken voor een kopje biologische koffie of een biologisch ijsje: waarom niet? Er is één belangrijke voorwaarde: de werkgemeenschap bepaalt zelf het tempo. Kleine stapjes, is het devies. Wat dat betreft kan het ontstaan van de winkel als voorbeeld dienen. Die begon ook met twee kistjes groenten voor de toegangspoort. ❄️

Robert Brandt, Bronlaker Het leven in een dag

5.30 uur: Het erf in de ochtend. Tijd voor Robert om op te staan.

6.45 uur: Aan het werk. Robert giet de verse melk over.

7.15 uur: Robert drinkt koffie in de stal met boer Willem de Ridder.

De in Antwerpen geboren Robert Brandt (58) is Bronlaker van het eerste uur. Hij woont in woonhuis De Regenboog. Vanuit zijn zolderkamer heeft hij een prachtig uitzicht op het bosrijke terrein. Niet dat hij daar vaak te vinden is, trouwens. 'Ik kom er alleen om te slapen', vertelt hij. Dan, wijzend naar zijn digitale wekker: 'Moet jij eens raden hoe laat ik opsta. Zeven uur? Ben je gek! Half zes. Half zes!' Dat is namelijk het tijdstip waarop de koeien op de nabijgelegen boerderij Lindelaar ook wakker worden. En daar moet Robert bij zijn. Hij is boer in hart en nieren. Als hij niet in de stallen bezig is, drijft hij wel ergens het vee bijeen. Of rijdt hij mee op een tractor. De melk die 'zijn' koeien afleveren, gaat naar de kaasmakerij. 'Wel honderd liter per keer', zegt hij verguld. De herfst is zijn favoriete seizoen. 'Mooie kleuren. De winter is niks. Dan vriest alles kapot.' Toch: weer of geen weer, Robert verzaakt nooit. Het meest trots is de Bronlaker op de kalfjes die met zijn hulp werden geboren. Hij slaapt altijd met het raam open: dan is hij er als eerste bij wanneer een koe in barenstoot is.

Robert is bijzonder in zijn element op Bronlaak. Hij heeft er veel vrienden, met wie hij ook wel eens wat winkels in de buurt bezoekt. En hij kan zich nu al verheugen op februari. Dan verruult hij zijn boerenbestaan héél even voor een ander beroep. 'Dan is het carnaval, en ben ik er eentje van de Raad van Elf!' 🍷

9.00 uur: Voor de logopediste houd je natuurlijk de deur open.

14.30 uur: Robert kijkt toe hoe de melk wordt voorbereid om kwark van te maken.

17.00 uur: Na het werk douchen en omkleden.

10.30 uur: Robert vertelt de koe waar ze heen moet.

12.30 uur: Middageten.

FOTOVERSLAG

Het leven in een dag

18.30 uur: Afdrogen!

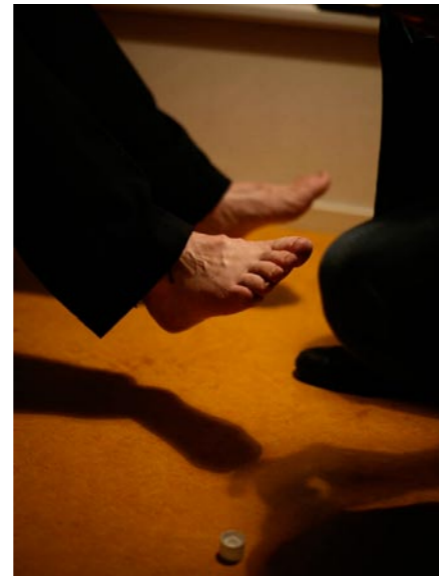
20.45 uur: Gezamenlijke afsluiting van de dag.

19.00 uur: Lezen op de kamer.

21.00 uur: Luisteren naar een voetbalwedstrijd.

21.30 uur: Roberts voeten worden ingesmeerd voor het slapen gaan.

Frits op de biologisch-dynamische boerderij

Een verhaal door Willem de Ridder

'Ik heb Frits leren kennen toen hij door zijn moeder werd aangemeld met de dringende vraag of hij op de biologisch-dynamische Bronlaak-boerderij kon komen werken.'

Haar vraag had niet bepaald het vrijblijvende karakter van een ouder die op zoek is naar een nieuwe woon- en/of werkplek voor haar zoon; ik beluisterde een zekere wanhoop in haar verzoek. Moeder, bijna 80 jaar oud, woonachtig in Den Haag, is curator van Frits en wenste hem te plaatsen in een kleine antroposofische instelling in Oploo, ruim 200 kilometer verderop! Ze wilde heel sterk dat Frits het goed zou krijgen na alle sores en ellende van de afgelopen jaren. Ze vertelde ook dat ze het fysiek niet meer kon opbrengen om Frits, die zelfstandig woonde, goede zorg en begeleiding te geven. Pas op zijn 48e werd de diagnose autistische spectrumstoornis gesteld. Zijn moeder was bijna opgelucht: eindelijk was het aparte gedrag van Frits benoemd. Ik kon toen, als mens en als werkleider op de boerderij, niets anders doen dan zeggen: 'Frits, die moet maar eens hier op de boerderij komen.'

Kennismaking

'De eerste ontmoeting was heel bijzonder. Samen met zijn moeder en zijn jongste broer arriveerde Frits, 50 jaar en geheel in het zwart gekleed, op Bronlaak voor het kennismakingsgesprek. Zijn houding was lijdzaam, afwachtend, stil en bij zichzelf. Moeder, af en toe bijgestaan door de broer, voerde het gesprek. Frits is ongeveer 1,75 meter lang, heeft zwart golvend haar met hier en daar al wat grijze plukjes. Een stevige koele handdruk verradert dat hij wel gewend is met zijn handen te werken. Hij heeft blauwe ogen, een kleine spitse neus en een stoppelbaard, rode koontjes en een mond met vrij dunne lippen.

Op mijn vraag waarom hij hier op de boerderij wilde komen werken, antwoordde hij: 'Men vond het beter dat ik...' Mijn reactie was: hoezo 'men'? Waarom wil jij, Frits, hier komen wonen en werken? En weer begon zijn antwoord met iets als: 'Als men het beter vindt...' Frits' zeer uitgebreide en rijke woordenschat viel ook direct op, ook al was het bijna onmogelijk te begrijpen wat hij precies bedoelde. Het leek wel alsof Frits al na vijf woorden niet meer wist wat hij je wilde vertellen. Mijn eerste indruk van Frits was een ongelofelijke zwaarte. Wat was dit mens de richting kwijtgeraakt! En wat was hij daar zwaarmoedig onder geworden! Het was alsof hij zich door zijn medemensen totaal niet meer begrepen voelde. Zijn moeder, die telkens geconfronteerd werd met vervelende toestanden rond Frits, kon, ook gezien haar leeftijd, niet meer de zorg geven die wenselijk was.'

Begeleidingsintenties

'Frits kwam dus onder onze hoede op de boerderij, maar wat wilden we bereiken? Ten eerste bevorderen dat de mens Frits weer ging schitteren, weer tot leven gewekt werd. Deze man moest weer wat vrolijker worden... zou hij eigenlijk wel kunnen lachen? Zou hij in begrijpelijk Nederlands een zin kunnen formuleren over een wens, een ervaring, een gedachte? En dan die kleren: zou het mogelijk zijn hem het zwart te laten inruilen voor bijvoorbeeld blauwe, gele, rode of groene kleren? En dan het eten... Limonade lengde hij aan met koffiemelk en koude koffie, groentesoep vermengde hij met vanillevla en witte bonen. Voedsel werd dagen in zijn tas bewaard en dan alsnog, al dan niet bedorven, opgegeten. Frits treedt nooit op de voorgrond, hij blijft heel dicht bij

‘Limonade lengde hij aan met koffiemelk en koude koffie, groentesoep vermengde hij met vanillevla en witte bonen.’

zichzelf. Hij heeft nauwelijks besef van datum en tijd; hij blijft gewoon doorgaan. Zijn werkhouding is een verademing. Hij forceert zich nooit en heeft een prachtig werkritme; rustgevend, mooi om mee te maken. Hij is sterk en heeft een groot doorzettingsvermogen. Frits bepaalt zelf zijn rustmomenten. Het gaat mis als je Frits geen werk aanbiedt; dan raakt hij verdwaald in zichzelf en gaat hij dingen doen die niets met de boerderij of met werk te maken hebben.

Wanneer je samen met Frits iets doet, bijvoorbeeld de schapenhoefjes bekappen, dan wil hij je zo extreem behulpzaam zijn, dat precies het tegenovergestelde wordt bereikt van wat je voor ogen had: hij houdt zijn vingers precies waar ik met het mes moet snijden. Als we samen iets tillen, zet hij zijn handen precies naast de mijne. Frits denkt er niet aan het gewicht te verdelen, nee: hij helpt mij met tillen. Als je Frits opdraagt de kalverstal uit te mesten, dan moet je eerst zelf de kalfjes in een ander hokje opsluiten zodat hij rustig de stal kan uitmesten. Frits bekommert zich er niet om dat de beestjes zouden kunnen ontsnappen. Als de dieren ontsnapt zijn, moet je Frits eerst opdracht geven de beesten te vangen en dan gaat hij dat doen. Anders zou hij ze gewoon laten waar ze op dat moment zijn.’

Hocus pocus

‘Er is een aantal aspecten die een heilzame uitwerking hadden op het functioneren van Frits. Ten eerste een ritmisch en voorspelbaar dagverloop. Frits weet vanaf de eerste dag waar hij naartoe moet om te gaan werken, en dat de werkdag bestaat uit drie wat langere perioden: voor de koffie, na de koffie en de middag; in totaal zo’n zes uur werktijd.

Frits raakt verward als hij niet vooraf weet wat hij bijvoorbeeld ’s middags of de volgende dag moet doen. Op de boerderij kan het programma van dag tot dag veranderen, het werken met landbouwhuisdieren en het omgaan met de seizoenen vraagt immers een zekere flexibiliteit. Daarom werkt Frits ’s morgens op de boerderij en ’s middags in de kaasmakerij, en dat elke dag. Daar wordt niet aan getornd. Alleen wat er binnen die kaders precies gaat gebeuren, is afhankelijk van het dier, de regen, en of die dag kaas dan wel kwark wordt gemaakt.

Een ander aspect van het werken op de boerderij waarvoor Frits zeer ontvankelijk bleek, was het werken met de compostpreparaten. Bij het prepareren van zo’n composthoop ervaart Frits werkelijk de beweging en de beelden van de preparaten:

het omhullende van het valerianapreparaat, de marswerking van het brandnetelpreparaat en de relatie tot de geestelijke wereld. Soms begeleiden we een dergelijke handeling met muziek en ook spreken we met elkaar een spreuk uit. Het lijkt heel abstract, het kan overkomen als hocus pocus, maar voor Frits is dat allerminst het geval. Het uitbrengen van het koemest- en kiezelpreparaat op het land is voor Frits eveneens een feest. Over het land lopen met een emmer en een bezem, en dan maar in beweging komen en de preparaatvloeistof uitbrengen over akker en gewas. Een zegenend gebaar.’

Toekomstverwachting

‘Frits is nu zover dat hij veel minder dan voorheen op zichzelf is gericht. Zijn vreemde eetgewoonten zijn door het leef- en werkritme redelijk genormaliseerd: ’s morgens ontbijten met een paar sneetjes brood bij de koffie op het land, ’s middags een warme lunch en weer brood ’s avonds. De kleur van de kleding die hij draagt, is voor Frits nog steeds wel van belang, maar het is niet meer alleen zwart. En het praten is veel minder verhullend en verward dan voorheen, maar meer gericht op wat Frits die dag heeft waargenomen en ervaren. Het ultieme doel is dat Frits zich gelukkig voelt op de plaats waar hij woont en werkt. En daar is een aantal vaardigheden voor nodig die Frits steeds meer aan het ontwikkelen is, bezig is zich eigen te maken. Niet vereenzamen, vervuilen, in depressiviteit vervallen. Zichzelf goed verzorgen, zich niet verliezen in vreemdsoortige maaltijdvariëaties, zichzelf op spiritueel gebied niets tekort doen, contact maken, zich uiten over wat hem bezighoudt.

Of Frits daarvoor op Bronlaak moet blijven weet ik niet, al vermoed ik voorlopig van wel. Maar ik kan me voorstellen dat hij nog meer in zijn mars heeft dan we er tot nu toe uit hebben gekregen. Gezien zijn leeftijd kun je zeggen dat Frits de actieve werkzame levensfase voor het grootste deel achter zich heeft liggen en dat dus ruimte gemaakt moet worden voor een nieuwe fase.’ 🌱

Dit verhaal is een bewerking van het verhaal ‘Frits, werken op een biologisch-dynamische boerderij’ van Willem de Ridder, bedrijfsleider boerderij de Lindelaar, Bronlaak, gepubliceerd in de bundel *Verhalen van autisme. Mensen met autisme in antroposofische zorg*, redactie: Martin Niemeijer en Joop Hoekman, Assen 2007 (Van Gorcum).

In mijn nopjes

Kevin van Liere (21) en Ben Kusters (24) zijn bewoners van Elivagar in het Limburgse Roggel. Kevin werkt als conciërge op Elivagar en is op zoek naar een baan. Ben werkt op landgoed en leerwerkplaats De Brookberg, even buiten het dorp. Ben: ‘Onze vriendschap is ontstaan in de sportschool. Ik voetbal, maar niet op zo’n hoog niveau als Kevin, die aan rugby doet.’ Kevin: ‘Hij is wel eens komen kijken naar een wedstrijd. Maar dat ging er voor hem iets te hard aan toe. Het scheidt wel een band dat Ben aan sport doet. En we hebben

dezelfde humor. We zijn allebei maf.’ Ben: ‘Ik krijg altijd de slappe lach van Kevin. Maar we praten ook over serieuze dingen. Over onze relaties bijvoorbeeld.’ Kevin: ‘Ha, daar kun je over blijven praten! Leuk aan Ben is dat hij volwassen is. Hij laat zich niet gek maken. En we zijn allebei bezig met de toekomst, met een doel.’ Ben: ‘Ik zou graag geitenboer worden. Op de boerderij van mijn vaders vriend was ik altijd in mijn nopjes.’ Kevin: ‘In mijn nopjes’, haha! Mij maakt het niet uit wat ik doe, als het maar goed betaalt.’

HET BESTE
ONDER DE ZON

Echinacea Tinctuur houdt griep en kou weg!

De medicinale werking van de plant *Echinacea Purpurea* (rode zonnehoed) is al eeuwenlang bekend. Nu wordt de plant ambachtelijk verwerkt tot middel tegen griep en verkoudheid op Tuinderij de Kiem van woon- en werkgemeenschap Bronlaak. Voor de tinctuur zet men bloemen, stengels, bladeren én wortels op

alcohol volgens eigen receptuur. Ook het afvullen en verpakken gebeurt handmatig, door de bewoners. Deze tinctuur werkt preventief tegen griep en verkoudheid, maar is ook uitwendig te gebruiken bij slecht helende wonden. Het product is verkrijgbaar in winkel de Waterman in Bronlaak.

